

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Informační technologie

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 3

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Využívání legálních zdrojů

Jméno autora: Jan Kameníček

Předmět: Práce s počítačem

Jazyk: česky

Klíčová slova: autor, autorské právo, autorský zákon, dílo, zdroje, svobodné licence

Cílová skupina: žáci 1. ročníku střední odborné školy, obor strojírenství

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Žáci se seznámí s možnostmi legálního využívání neplacených zdrojů

Metodický list/anotace

Prezentace seznamuje žáky s díly, na něž se nevztahuje autorskoprávní ochrana, s tzv. svobodnými licencemi a s projekty Wikimedia Foundation jako možnými zdroji volných či částečně uvolněných děl.

Datum vytvoření: 8. září 2012

Využívání legálních zdrojů

Úvod

Jak jsme popsali v lekci „Úvod do autorského práva“, v dnešní době je porušování autorských práv zejména na internetu poměrně běžnou záležitostí. Uživatelé, kteří se takto pirátsky chovají, si však neuvědomují dvojsečnost svého jednání.

Nejde jen o to, že takové chování je nezákonné a nemorální, což jsou pro mnohé poněkud abstraktní pojmy, ale že z dlouhodobého hlediska ho jako uživatele vlastně poškozují. Pokud má případný autor nového díla téměř jistotu, že mu bude ukradeno, výrazně to snižuje jeho motivaci ho zveřejňovat nebo dokonce snažit se cokoliv nového vytvořit.

Přitom existuje celá řada způsobů, jak získat zdarma vhodné materiály, které přitom nebudou odcizené. Podívejme se na některé z nich.

Doba ochrany

Majetková autorská práva vztahující se ke konkrétnímu dílu nekončí autorovou smrtí, ale přecházejí na jeho dědice. Ti si je pak mohou ponechat nebo je prodat, pakliže tak neučinil již sám autor během svého života.

V České republice a ve většině zemí Evropy tato práva definitivně zanikají až 70 let po smrti autora. Poté se stávají díly volnými a lze je svobodně využívat.

Není-li autor díla znám, pak autorská práva zanikají 70 let po prvním zveřejnění díla.

Co autorský zákon nechrání

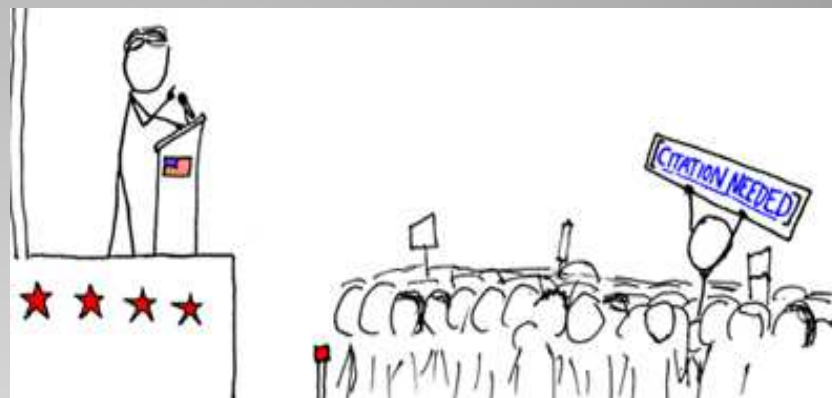

Připomeňme si nejprve poznatek z minulé lekce, že ne všechny výsledky lidské tvůrčí činnosti jsou automaticky považovány za dílo chráněné autorským zákonem. Z ochrany jsou vyjmuty:

- Námět díla
- Denní zpráva
- Myšlenka
- Postup
- Princip
- Metoda
- Objev
- Vědecká teorie
- Matematický a obdobný vzorec
- Statistický graf

Citování

Přestože z předchozího snímku vyplývá, že autorská práva se nevztahují např. na myšlenky, postupy, principy, metody či objevy, neznamená to, že s nimi můžeme zacházet zcela libovolně.

Je přinejmenším věcí slušnosti, abychom i v těchto případech přiznali, že nejsme autory, a původního autora uvedli.

U formálních publikací bývá autor obvykle uváděn formou tzv. citace, jejíž podoba je normalizovaná a poměrně komplikovaná. Nejsnadněji ji vytvoříte pomocí některého z dostupných internetových generátorů citací, např. generator.citace.com.

Veřejný zájem

Podle autorského zákona existují také výjimky z ochrany, které jsou tzv. ve veřejném zájmu.

Patří sem:

- Úřední díla, např. právní předpisy, veřejné listiny, obecní kroniky, státní symboly, symboly jednotek územní samosprávy a další.
- Výtvary tradiční lidové kultury, u nichž není známé jméno autora. Podmínkou však je, že lidové dílo bude využito způsobem, který nebude snižovat jeho hodnotu.

Vzdání se autorských práv

Právní řády v některých zemích také dávají autorům možnost, aby se, pokud chtějí, mohli všech autorských práv vůči konkrétnímu dílu vzdát. Dílo pak bývá označováno jako „volné dílo“.

Český „autorský zákon“ bohužel takovou možnost vůbec nezná, takže oficiálně se u nás autorských práv nikdo vzdát nemůže.

Přesto je občas na internetu možné na díla, jejichž autor se svých práv vzdal, narazit. Lze důvodně předpokládat, že když tak učinil, nehodlá se jich ani domáhat, a dílo by tedy mělo být možné v souladu s úslovím „Kde není žalobce, není ani soudce,“ bez obav využít.

Svobodné licence

Kromě úplného vzdání se práv lze na internetu velmi často také narazit na případy, kdy autoři svá díla uvolní pod některou ze svobodných licencí.

Tyto licence se mohou v detailech lišit, ale obvykle jsou pro ně charakteristické následující požadavky, za nichž může autor dílo bezplatně užívat, šířit, případně upravovat:

- Uvedení autora
- Zachování stejné licence, a to i pro díla odvozená od použitého uvolněného díla.

Některé známé svobodné licence:

- [GNU Free Documentation License](#)
- [WTFPL](#)
- Různé licence [Creative Commons](#)
- a další...

Wikimedia Foundation

Velmi mnoho užitečných materiálů uvolněných pod různými svobodnými licencemi pak lze nalézt především na webech spravovaných americkou nadací Wikimedia Foundation. Mnohé z nich jsou i v českém jazyce.

Mezi nejznámější patří:

- [Wikipedie](#) – tzv. svobodná encyklopedie, v mnoha jazykových verzích včetně češtiny
- [Wikimedia Commons](#) – úložiště souborů, především fotografií a obrázků, ale i animací, videí či zvukových záznamů
- [Wikizdroje](#) – tzv. svobodná knihovna shromažďující díla nevázaná autorským právem. Anglická verze se nazývá Wikisource.

Použité zdroje:

Text

- *Zákon č. 121/2000 Sb.: o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)* [online]. Ministerstvo vnitra – Portál veřejné správy [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49278&l_nr=675680303~3A121~2F2000~20Sb.&l_name=2301228079~3Aautorsk~C3~BD~20z~C3~A1kon&fulltext=&nr=121~2F2000&part=&name=&rpp=15.
- *Commons: Licensing* [online]. Wikimedia Commons [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/Licensing>.

Použité zdroje:

Obrázky

Kapitoly Doba ochrany, Co autorský zákon nechrání a Veřený zájem –
Přeškrtnutý symbol copyrightu

- *File:Anti-copyright.svg* [online]. Wikimedia Commons [cit. 30. 8. 2012]. Dostupné z <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anti-copyright.svg#.7B.7Bint:filedesc.7D.7D>. Obrázek uvolněn do public domain.

Kapitola Vzdání se autorských práv – Symbol Copyleft

- *File:GreenCopyleft.svg* [online]. Wikimedia Commons [cit. 30. 8. 2012]. Dostupné z <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:GreenCopyleft.svg>. Obrázek není předmětem autorských práv, protože sestává výhradně z informací, jež jsou veřejným vlastnictvím, a neobsahuje žádné autorské dílo.

Kapitola Citace – obrázek „Citation needed“

- RANDALL, Munroe. *File:Webcomic xkcd - Wikipedian protester.png* [online]. Wikimedia Commons [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Webcomic_xkcd_-_Wikipedian_protester.png.

Kapitola Wikimedia Foundation – Písmeno W

- *File:W.svg* [online]. Wikimedia Commons [cit. 30. 8. 2012]. Dostupné pod licencí Creative Commons [Attribution-Share Alike 3.0 Unported](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:W.svg) z <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:W.svg>.